

Ioana Teodora Butoi

Tudorel Badea Butoi-Severin

Psihologia interogatoriului judiciar

- invasiune mentală, manipulare- coerciție
- intervenție psihanalitică
- detecția comportamentelor duplicitare (simulate)

Cuprins

Capitolul 1

Interogatoriul judiciar - între manipulare și coerciție	5
1.1. Interogatoriul: cercetări recente și concluzii, din “International review of psychiatry, march’ 1994”	6
1.2. Tehnici invasive, manipulare -coerciție, din Baltimore Iun -”Manualul de contraspionaj și anchetă al KUBURAK-CIA”	15

Capitolul 2

Interogatoriul psihanalitic, o provocare a viitorului	19
2.1. Noțiuni generale, definiiri, caracteristici și mecanisme, simptomatologii semnificative, perspectiva viitorului.	19
2.2. Interpretări psihanalitice și repere orientative ale psihologiei în interogatoriul judiciar (-interogatoriul psihanalitic, pe terenul pragmatismului mizei și riscului -psihologia judiciara -speță exemplificativă, <u>analiză de caz-</u>)	23
2.3. Mecanisme operaționale și terminologie în psihanaliză (cu aplicație pe terenul psihologiei judiciare).....	38

Capitolul 3

Tehnica polygraph -”lie detector” -între posibilități limite și vulnerabilitate	44
3.1. Constatarea stresului psihologic cu ajutorul poligrafului	44
3.2. Probleme juridice privind folosirea mijloacelor tehnice de detecție a stresului emoțional în ascultarea învinuitului ((pro și contra folosirii mijloacelor tehnice de detecție a stresului emoțional -statutul legal al utilizării mijloacelor de detecție).....	67

Capitolul 4

Contribuții aplicative în studiul comportamentului infrafracțional simulat	87
4.1. Contribuții aplicative în studiul comportamentului infrafracțional simulat	87
Obiectivele cercetării. Ipoteze. Metode și instrumente de cercetare.....	98
Analiza cazuistică tipică genurilor de infrafracțiuni care fac obiectul cercetării.....	109
Concluzii.....	141
4.2. Anexe. Bibliografie	153

4.2. ANEXE. BIBLIOGRAFIE

1. Exemple de biodiagramă poligraf	155
2. Foto 1 (fotografiile reprezentând subiectul conectat la detector și supravegherea acestuia de către expertul-psiholog).....	158
3. Foto 1 (fotografie reprezentând aparatul de biodetecție a conduitelor simulate – poligraful – alături de Emblema Asociației Americane a Experților Poligraf)	159
4. Etapa „japoneză“ a investigațiilor poligraf în cazuistica românească..	160
5. Etapa „americană“ a investigațiilor poligraf în cazuistica românească.	161
6. Imagini reprezentând examinarea stresului emoțional în voce	162
7. Rapoarte de constatare tehnico-științifice în domeniul detecției comportamentului simulat (de excludere, de implicare).....	163
8. Declarație de consimțământ de examinare.....	167
9. Rezoluție motivată - act de dispunere a testării poligraf emisă de poliție	
10. Ordonanță - act de dispunere a testării poligraf emis de procuratură..	169
11. Incheiere - act de dispunere a testării poligraf emis de instanța de judecată	170
12. Cauză completă (exemplificativ)	171

- rechizitoriul procurorului;	
- declarația inculpatului;	
- ordonanța parchetului de dispunere a efectuării testării;	
- raportul de constatare tehnico-științifică asupra comportamentului simulat (pozitiv - nesincer);	
- declarația de consimțământ la examinare, conținând pe verso întrebările adresate suspectului;	
- diagrama incriminatorie pentru întrebările 3,5,8, etc.	

Capitolul 1

1.1. INTEROGATORIUL JUDICIAR - ÎNTRU MANIPULARE ȘI COERCITIE

... "s-a dovedit faptul că tehnicile de intervievare manipulative și coercitive pot avea consecințe negative, constând în mărturii false, subminarea încrederii publice în sistemul justiției penale, resentimente și ostilitate printre acuzați"...

International review of psychiatry, march 1994.

Din perspectiva practicienilor în materie este cunoscut faptul că începuturile utilizării tehnicii poligrafice "lie detector" în criminalistica română și-a avut sorgintea în experiența americană¹.

Metodologia de testare și tactica abordării subiectului precum și aspectele procedural-juridice asimilate de specialiștii români s-a raportat predilect la consacrații Jonh Reid și Fred Inbau -*Truth and deception -The polygraph (lie detector) technique*, the William and Willkinson Co. Baltimore, 1996.

1. În 1976, locot. psih. Tudorel Butoi -expert criminalist, efectuează un stagiul de documentare informare în Iugoslavia (Rijeka, Splitz, Zagreb, Belgrad) unde pentru prima oară se familiarizează cu procedurile de testare poligrafice implementate la indigo "din SUA de către reputatul specialist dr. Svonimir Roso; după exploatarea inițială a tehnicii japoneze (Keller polygraph, 3 canale puls, T.A. respirator și bioelectric) criminalistica română se dotează cu aparatură americană completă 5 canale - asistată pe calculator -Lafayette și Statesman- diplomat, beneficiind și de documentațiile în exploatare efectuate de ing. Verner Miller -SUA; în 1994 psihologul criminalist Tudorel Butoi examinează în cauze reale (tâlhării și spargerii de seifuri) asistat și monitorizat de directorul pentru cercetări externe în tehnică poligrafică dr. Gordon Barland F.B.I. -SUA. În urma acestei experiențe care marchează ieșirea în lume a "experților români". Tudorel Butoi primește statutul de expert și membru asociat al A.P.A. -Asociația Americană a Experților Poligrafici, ulterior și alți reputați specialiști români dr. Coman Adrian, dr. Voiculescu Toma, dr. Buș Ioan, dr. Țîru Gabriel se specializează în Izrael, SUA, Austria etc.

Recent o serie de considerații și aprecieri referitoare la disfuncții de natură manipulatorie și coercitivă subliniate în "International review of psychiatry, march 1994" readuc în discuție elementele psihotactice elaborate demonstrate și validate de renumitul cuplu de profesioniști -Reid și Inbau (vezi "Interogatoriul și confesiunile" lucrare a aceluiași autori), parțial utilizate și în metodologia română -pre test - specifică detecției comportamentelor simulate și mai ales, episodice, mărturi-sirilor complete sau parțiale - post test-.

În fața acestor interesante comentarii, pentru autori, în orice caz o interesantă provocare, ne propunem ca după parcurgerea integrală a articolelor intitulate "interogatoriul: cercetări recente și concluzii¹" și mai ales a prezentării "Manualului de contraspionaj și Anchetă al KUBARK-CIA-SUA²" să revenim încă o dată asupra diferențelor proprii și anume de a insista asupra valențelor redutabile specifice interogatoriului psihoanalitic pe de o parte , iar pe de altă parte să revenim încă o dată asupra tehnicii poligrafice în expresia ei clasică (fără psihobiocibernetizare și asistență fetiș a computerului) familiarizând o dată mai mult specialiștii preocupați nu atât de spectaculozitatea domeniului cât mai ales avertizați asupra posibilităților, limitelor și vulnerabilității sale.

În acest sens materialul la care ne referim subliniază următoarele:

INTERNAȚIONAL REVIEW OF PSYCHIATRY, MARCH 1994

Interogatoriul: cercetări recente și concluzii

Rezumat

Acest studiu elaborează câteva concluzii despre natura, metodele și consecințele interogatoriului. Progresele juridice recente din Anglia permit îmbunătățirea protecției suspectilor care sunt reținuți pentru interogatorii la secțiile de poliție, precum și a procedurilor și tehnicilor de interogare. S-a dovedit faptul ca tehnicile de intervievare manipulative și coercitive pot avea consecințe negative, constând în mărturii false, subminarea încrederii publice în sistemul justiției penale, resentimente și ostilitate printre acuzați, tulburări cauzate de stressul posttraumatic și mărturii care nu sunt admise de către instanță. Autorul sugerează că există un echilibru sensibil între facilitățile pentru activitatea politiei în prevenirea și investigarea delictelor și întâmpinarea nevoilor și protecția drepturilor suspectilor și a martorilor.

1. *Internațional review of psychiatry, march 1994*

2. Ciprian Dudău, *Jurnalul Național - Jurnalul Magazin*, miercuri 3 martie 1999

Scopul acestei lucrări este acela de a îndrepta atenția către concluziile și problemele ridicate uneori în contextul interogatoriului judiciar (investigative interview). Acesta este conceptual folosit în Anglia pentru a descrie interviuarea de către poliție a suspectilor, martorilor, victimelor și reclamantilor. Principalul scop al interogatoriului judiciar este de a colecta informații și relatări factice de la cei intervievați. Scopul și natura interviului vor depinde de cazul investigat, de circumstanțele sale, precum și de particularitățile celui investigat. Unele interogatorii, care sunt cele referitoare la cazuri simple, implică numai descrieri directe ale evenimentelor, iar persoanele i se cere să facă o prezentare liberă a ceea ce a observat. Interogatoriile sunt mai extinse atunci când informația implică descrieri ale unor evenimente de anvergură și interacțiuni sociale. Aici, descrierea emoțiilor, gândurilor și intențiilor devin foarte importante.

Fără îndoială că interogatoriul este o parte foarte importantă a procesului investigativ. De obicei, principalul scop al interogării suspectilor este obținerea unei confesiuni, care este apoi folosită ca probă a acuzației în instanță. Chiar și atunci când probele erau insuficiente sau lipseau, o confesiune auto incriminator este suficientă pentru condamnare. Acest lucru s-a schimbat radical în UK ultimilor 10 ani, odată cu recunoașterea de către magistrați al riscului unei false confesiuni și eliminarea ei ca probă acolo unde s-a constatat o încălcare esențială a codului de procedură (police Codes of Practice) Rezultatul a fost preocuparea poliției pentru îmbunătățirea tehnicilor de interogatoriu odată cu formarea profesională a ofițerilor.

Tendința generală în ceea ce privește interogatoriul în America în ultimii 50 de ani, în conformitate cu Leo (1992), s-a mișcat din zona utilizării metodelor coercitive fizice către manipularea psihologică și inducerea în eroare. Asemenea tehnici pot fi extrem de eficiente în distrugerea rezistenței suspectilor (Inbau, Reid). Din nefericire, aceste tehnici nu rămân fără ecou, iar scopul acestei lucrări este de a atrage atenția asupra unor consecințe nedorite ale interogatoriului manipulativ-coercitive recomandat în manualele de tactică a interogatoriului folosite de polițiști.

Scimbarea fundamentală din modalitatea de aplicare a interogatoriului judiciar a survenit din pricina numeroaselor erori judiciare, urmare a condamnării gresite a unor inculpați pe baza probei mărturiei.

Police and Criminal Evidence Act (PACE) are implicații majore în modul în care interogatoriile poliției sunt realizate iar rezultatele acestora sunt folosite ca probă. Cele mai novatoare schimbări au întărit fidelitatea și corectitudinea interviurilor judiciare prin introducerea înregistrării lor pe bandă și folosirea „adultilor potriviți”, pentru protejarea indivizilor vulnerabili (minori, bolnavi psihic) în locul depozițiilor care să ducă pe căi greșite. „Adultii potriviți” pot fi rude ale suspectului sau persoane independente precum asistenții sociali, psihologi, psihiatrii. Rolul lor este de a asigura corectitudinea interviului, de a sfătui suspectul, de a facilita comunicarea. Apărătorul suspectului nu poate deține rolul de „adult potrivit”.

Până de curând, formarea polițiștilor englezi în domeniul obținerii informațiilor prin interviu a fost minimă, iar în anii '80 tehnicile de interogatoriu au fost influențate de cele americane.

WALKLEY (1987) a realizat primul manual englez pentru anchetatori. Lucrarea a urmat modelul de interviu dezvoltat de-a lungul mai multor ani de către Inbau și Reid, promovând eliminarea rezistenței suspectilor prin șmecherii, inducere în eroare, amăgire și manipulare psihologică. Cele două direcții principale recomandate de Inbau și Reid implică exagerarea de către polițist a probelor pe care le deține împotriva suspectilor (pretind că dețin dovezi care fac legătura

între suspect și crimă, chiar dacă nu au nici una) și nominalizând percepțiile nedorite asociate cu mărturisirea (minimalizarea gravității delictului, sugerând că a fost un accident sau că victima poartă cea mai mare parte a vinei).

Respect pentru oameni și cărți

GUDJONSSON, comentează pe larg tehnicile recomandate de Inbau și Reid și sugerează că ele dau naștere unor probleme, considerându-le lipsite de etică și periculoase. De pildă I și R depășesc limitele eticii când recomandă ca „în cazul delictelor sexuale poate fi de ajutor ca anchetatorul să indice suspectului că va fi indulgent cu el dacă mărturisește...

Într-adevăr, aceasta înseamnă că polițiștii sunt încurajați să facă o mărturisire falsă lor înșile pentru a obține mărturia suspectilor. Din acest motiv nu este surprinzător că Inbau și Reid sunt împotriva înregistrării pe bandă a interogatoriului. Faptul că multe interogatorii nu sunt înregistrate pe bandă în SUA în mod coerent și comprehensiv, face imposibilă evaluarea exactă a ceea ce se întâmplă în cursul acestora.

Studiul efectuat de către Irving, arată că mai multe dintre tehnicile manipulative de interogatoriu recomandate de I și R și care au fost utilizate de de ofiterii englezi au scăzut ca frecvență după implementarea PACE (Irving, McKenzie 1987). Spre deosebire de partea americană, englezilor nu li se permite să mintă în mod deliberat suspectii în legătură cu forța probelor pe care le detin împotriva lor și cazurile au fost respinse de instanță pe acest motiv.

Într-o lucrare recentă, Wiliamson subliniază necesitatea formării ofiterilor de poliție în interogatoriul judiciar și discutarea cadrului etic și principiilor care stau la baza programului național de formare. După Wiliamson, cele trei principii ale programului de formare sunt:

- a) transformarea urmării penale tradiționale și accentuarea demersului de descoperire a adevărului;
- b) încurajarea ofițerilor de poliție pentru a aborda investigația cu deschidere mai degrabă decât să plece de la prezumția de vinovăție;
- c) încurajarea ofițerilor de poliție de a fi corecți în investigații

Noul Ghid de interogare a suspectilor și victimelor în UK a fost dezvoltat de echipa Proiectului Național de Cercetare și Dezvoltare a Interogatoriului Judiciar sub patronajul Asociației Ofițerilor de Poliție/Conducerea Ministerului de Interne. Intenția este de a îmbunătăți practica interogatoriului. Abordarea recomandată este, în principiu, non-confrunțațională, accentul punându-se pe strângerea informațiilor și nu pe obținerea unei mărturii (obtaining confession per se).

Modelul recomandat rezidă într-o serie de operații codificate sub denumirea de PEACE:

P - pregătire și planificare (proceduri premergătoare interogatoriului)

E - angajarea și explicarea (la începutul interogatoriului se încearcă o stabilire a raportului și asigurarea unei schițe a motivelor interogatoriului)

A - contabilizarea (stadiul în care a ajuns declarația -amintirea-recollection- interogativului și modul de abordare

C - closure (interogativului i se dă posibilitatea de a pune întrebări, interogatoriul se încheie treptat și nu abrupt, interogativul este informat în legătură cu ceea ce se va întâmpla la următoarea ședință)

E -evaluare (după fiecare interogatoriu, informația obținută este corelată cu contextual spetei și cu aspectul legal).

Respect Următoarele principii fundamentale cu privire la planificarea interogatoriului sunt recomandate:

1. Înțelegerea scopului interogatoriului
2. Schițarea obiectivelor interogatoriului
3. Recunoașterea și înțelegerea aspectelor legale ale probei (intenția și acțiunea)
4. Analiza probei care este deja la îndemână
5. Evaluarea necesității unei probe și de unde poate fi obținută
6. Înțelegerea PACE și a Codului de Procedură
7. Abordarea flexibilă a interogatoriului.

Este clară sublinierea unei pregătiri corespunzătoare înainte de interogatoriu și a corectitudinii și integrității profesionale în timpul acestuia. Cele 2 abordări descrise în ghid sunt corespunzătoare abordării cognitive și convorbirii direcționate (Conversation Management). Abordarea formală se bazează pe tehnicile cognitive a lui Geiselman și Fisher (1989), care au fost dezvoltate într-un mod original pentru a intensifica funcția mnezică a martorilor printr-o interferență minimă cu intervievatorul. Fisher a argumentat recent că interviul cognitiv poate fi utilizat în cazul suspectilor cooperanți. De pildă "...odată ce suspectul mărturiseste o crimă , interviul cognitiv poate fi folosit pentru a solicita detalii și pentru a face legături cu alte persoane".

Nu există nici un motiv ca abordarea cognitivă să nu poate fi aplicată martorilor, ca și suspectilor asigurându-se cooperarea deplină a acestora. Avantajul abordării cognitive este că reduce interferența anchetatorului și se obțin informații de mare acuratețe. Problemele apar în cazul aplicării acestei tehnici atunci când suspecții nu sunt cooperanți, exercitându-se dreptul la tăcere și manifestă refuzuri repetate de a face declarații.

Abordarea prin conversația direcționată, care este științific, mai puțin impresionantă decât cea cognitivă este focalizată pe anchetator subdivizând abordarea liberă a interviatului de la începutul anchetei în părți distincte pentru un interogatoriu în profunzime. Anchetatorul hotărăște care parte a relatării vrea să fie dezvoltată și urmărește relatarea liberă prin întrebări specifice, nesugestibile. Întrebările deschise sunt folosite atunci când se dorește o mai mare profunzime a răspunsului.

Din nefericire, recomandările nu sunt suficiente pentru a-i sfătui pe ofițerii de poliție cum să procedeze în cazul suspectilor dificili, bolnavi psihic, furioși sau neccoperanți.

Surse de eroare în cadrul interogatoriului

Una dintre preocupările de bază ale poliției implică descoperirea crimelor. Deseori, ofițerii au nevoie de persuasiune în metodele de interogatoriu pentru a obține o relatare completă a evenimentelor. Măsura în care le e permis să uzeze de presiune psihologică și de manipulare variază de la o țară la alta. La aceasta se adaugă faptul că judecătorii nu sunt constanți în considerațiile despre ceea ce este corect, fidel, opresiv.

Autorul argumentează că, cu cât tensiunea din timpul interogatoriului este mai mare pentru interviuat, cu atât mai mari sunt consecințele neplăcute ale acestuia. Prin înregistrarea pe bandă a tuturor interogatoriilor există riscul ca suspectii să fie tot mai mult presați în afara interviului formal stabilit (în mașinile poliției, în arest).

Sunt mai multe moduri în care un interogatoriu poate implica erori. Aceasta se poate întâmpla atunci când:

1. Relatarea obținută este incompletă sau falsă.
2. Când circumstanțele și natura interogatoriului sunt astfel încât declarația obținută să fie considerată inadmisibilă de către instanța.
3. Când o serie de erori judiciare subminează încrederea publică în sistemul justiției penale.
4. Când oamenii reacționează la interogatoriu cu ostilitate și furie din cauza credinței că au fost manipulați, înșelați sau presați să dea o declarație care a fost obținută prin mijloace necinstite.
5. Când anchetatorul eșuează în obținerea unei declarații de la interogați care se simt presați de poliție și refuză să coopereze.
6. Când interogatul suferă tulburări de stress post traumatic, ca rezultat al interogatoriului.

Fiecare dintre aceste 6 situații sunt surse ale unor reacții adverse ale interogatoriului judiciar realizat inpropriu sau incorect.

Probe invalide și vulnerabilitatea psihologică

Când oamenii sunt intervievați în scopuri judiciare este important ca relatarea obținută să fie relevantă, completă și fidelă. Poliția trebuie să se concentreze asupra subiectelor care au relevanță în speța respectivă. Relatarea obținută trebuie să fie cât mai completă astfel încât poliția și instanța să intre în posesia tuturor faptelor și informațiilor relevante. În sfârșit, informația asigurată de suspect, martor victimă sau reclamant trebuie obținută în așa fel încât să se poată constitui ca probă în instanță.

Fidelitatea și credibilitatea probelor sunt determinate de un mare număr de factori ce pot fi clasificați în două grupe (Undeutsch, 1982) raportate la:

- a) factori motivaționali
- b) factori de vulnerabilitate

Factorii motivaționali se referă la refuzul subiectului de a spune adevărul în timp ce factorii de vulnerabilitate se referă la caracteristicile inerente ale persoanei care pot, în anumite împrejurări să facă relatarea sa nedemnă de crezare.

Mulți suspecti, uneori chiar martorii sunt șovăitori în dezvăluirea adevărului atunci când sunt intervievați de poliție (Gudjonsson, 1992). Anchetatorii își pot da seama că nu spun adevărul supunându-l la presiuni pentru a obține relatări veridice. În mod obișnuit, polițiștii îi confruntă pe subiecți cu propriile minciuni. Problemele apar adesea atunci când suspiciunile că interogatul nu

spune adevărul sunt nefondate, iar poliția presează subiectul pentru a fi de acord cu o relatare care nu concordă cu realitatea.

Respect pentru oameni și cărți

Există o serie de factori de vulnerabilitate ce pot face ca relatarea unei persoane din timpul interogatoriului să fie nerelevantă. Gudjonsson îi clasifică în 3 grupe.

În primul rând, acei interogați care suferă de tulburări psihice în momentul interogatoriului. Cei care suferă de o stare psihică anormală în timpul privării de libertate și a interogatoriului, precum și anxietatea severă, reacții fobice la detenție, reacții specifice privării de drog, care pot deteriora abilitatea persoanei de a face față satisfăcător la interogatoriu. În al treilea rând, caracteristici ale personalității ca sugestibilitatea sau conformismul, pot face ca interogatoriile să fie susceptibile de a colecta informații incorecte atunci când li se pun întrebări relevante, în condiții de tensiune ori manipulare.

Informațiile despre caracteristicile și vulnerabilitatea indivizilor reținuți pentru interogatoriu sunt sărace. Un studiu recent s-a efectuat pentru evaluarea psihologică a 164 de suspecți reținuți pentru interogatoriu la 2 secții de poliție din S-E Angliei. Variabilele includeau starea mentală, procesele intelectuale, deprinderea de citire, anxietatea, sugestibilitatea și înțelegerea drepturilor legale pe care le au.

S-a constatat în primul rând că media IQ în eșantion era numai de 82 (între 61 și 131). Aceasta poate și din cauza circumstanțelor în care s-a efectuat evaluarea (secția unde urmau să fie interogați) chiar dacă starea psihică nu părea să aibă legătură semnificativă cu scorul IQ. Aceasta sugerează că, de obicei, poliția interoghează indivizi cu inteligență scăzută. În al doilea rând, că limitele intelectuale ale multor deținuți nu erau imediat evidențiate de interviu. Mulți păreau capabili să-și ascundă deficitul intelectual și problemele psihice care n-au ieșit la iveală decât prin testări psihologice și interviu clinic. În al treilea rând, poliția a fost în stare să indentifice toate problemele psihice ale arestaților și să le asigure protecția legală, deși au avut dificultăți în identificarea celor care sufereau de incapacitatea de învățare (slabă sau la limită), ca și pe cei pe care cercetătorii i-au diagnosticat drept depresivi. În al patrulea rând, chiar dacă numai o mică parte dintre subiecți (7%) suferă de boli psihice, mulți dintre ei manifestau o stare de anxietate severă. Inbau, Reid și Buckley susțin că cei mai mulți infractori își neagă cu consecvență vina și pretind că nu ar fi mărturisit-o dacă nu ar fi fost forțați fizic sau nu li s-ar fi indus confesiunea prin promisiuni de tratament preferențial în timpul procesului. Retragerea declarației anterioare este obișnuită, dar ceea ce este interesant este faptul că Inbau și colegii săi nu iau în considerare posibilitatea ca suspecții să fi comis delict pe care nu le-au comis. Mai mult decât atât, sugerează că “nici unul dintre acești pași nu este în măsură să determine o persoană nevinovată să recunoască ceva ce nu a comis, iar toate aceste metode sunt atât de legale, cât și justificate din punct de vedere moral”. Este o demonstrație a faptului că tipurile de tehnici recomandate de către acești autori dau uneori rezultate în cazul unei mărturii false, chiar și atunci când nu se știe exact cum au decurs lucrurile (Gudjonsson).

Mărturiile false sunt determinate adesea de o multitudine de factori și implică un proces social complicat (Gudjonsson). În plus sunt trei tipuri distincte de mărturii false (Kassin, Wrightsman, 1985) care tind să fie asociate cu factorii de vulnerabilitate. Ceea ce este evident, constă în faptul că acele caracteristici psihologice ale subiectului investigat și starea lui mentală interacționează cu o serie de factori, inclusiv seriozitatea, natura circumstanțelor acuzației și factori ce țin de arest (durata detenției, tipul și natura interogatoriului).

Este importantă reamintirea faptului că factorii de vulnerabilitate nu rezultă invariabil de pe urma unor false informații obținute sau a proastei lor gestionări. Vulnerabilitatea înseamnă în anumite circumstanțe că interogatul face declarații care nu se pot constitui în probă, fiind necesare

măsurile speciale atunci când se solicită informații de la el. Chiar și atunci când vulnerabilitatea este severă ea nu constă în mod invariabil și necesar într-o declarație care nu poate fi validată.

Gudjonsson (1992) a recomandat diverse moduri de reducere a riscului unei declarații false care se focalizează pe latura educativă, pe nivele psihologice și judiciare ale abordării dinaintea, din timpul procesului și după pronunțarea sentinței. Accentul se pune pe reducerea riscului. Motivațiile mărturiilor false sunt adesea de o înaltă complexitate iar unele sunt generate din interior (motivația intrinsecă-Gudjonsson).

Interogatorii inadmisibile

În Anglia și în Wales, problema admisibilității poate fi pusă de către instanță referitor la orice probă. Aceasta include auto-incriminarea și declarațiile făcute de suspect în timpul interogatoriului, ce pot fi eliminate dacă instanța are convingerea că ele au fost obținute în urma opresiunii sau în circumstanțe care invalidează (secțiunea 76PACE, subsecțiunea a și b). Dacă secțiunea 76 eșuează (în cazul opresiunii și a lipsei de validitate), atunci, apărarea poate argumenta, conform secțiunii 78, că ar fi nedrept să fie permisă mărturia în fața juraților. Pe când originile opresiunii se raportează la natura interogatoriului însăși, problema invalidității și a corectitudinii includ caracteristicile inerente acuzatului (boală mentală, incapacitate de învățare, toxicomania, sugestibilitate). Secțiunea 76 b și 78 au un succes din ce în ce mai mare în cazul delictelor, urmate de o serie de cazuri aduse în fața Curții de Apel (Gudjonsson). Argumentele legale referitoare la opresiune rareori au succes, deși recent au fost două cazuri în care autorul s-a comportat ca un apărător expert (Pithers, 1993).

Subminarea încrederii publice

Tacticile de interogatoriu manipulative și coercitive, după cum sugerează Leo (1992), subminează încrederea opiniei publice în poliție, încurajând corupția în rândurile acesteia. Într-adevăr, sunt dovezi că recente erori judiciare din Anglia au afectat serios încrederea publică și sistemul judiciar în general. Faptul este recunoscut de Comisia Regală care subliniază necesitatea re-instaurării încrederii publice în activitatea justiției penale, ca rezultat al unei serii de erori judiciare ce implicau mărturii obținute prin metode coercitive.

Mărturii obținute prin coerciție, generatoare de resentimente

Sunt din ce în ce mai multe dovezile ce atestă faptul că tehnicele manipulative și coercitive promovate de către Inbau și colegii săi tind să genereze resentimente și amărăciune în rândurile infractorilor, care pot persista de-a lungul mai multor ani (Gudjonsson, Petursson 1990). Dimpotrivă, atunci când infractorii mărturisesc datorită unei necesități interioare sau atunci când probele împotriva lor sunt puternice, percep confesiunea lor într-un mod mult mai favorabil. Aceasta indică faptul că atitudinea infractorilor față de mărturia lor, inclusiv probabilitatea ca ei să retracteze declarația

anterioară, va fi influențată de percepția despre interogatoriu. Se poate ca motivul pentru care suspectii lui Inbau să retracteze cele declarate anterior să se datoreze resentimentului generat de tehnicile manipulative și coercitive utilizate.

Efectul bumerang

Este o dovadă că obligarea suspectilor să mărturisească poate genera efecte adverse. Se poate ca suspectii care nu au nevoie de timp pentru a mărturisi, să se închidă atunci când sunt grăbiți sau tratați necorespunzător de către poliție. În alte cazuri, cei care au mărturisit deja, retractează ceea ce au spus când sunt presați să dea alte informații.

Aceste fenomene pot fi explicate prin teoria reactanței (Brehm, 1966) care arată că atunci când oamenii simt că libertatea de a alege sau de a acționa este în pericol, pot reacționa într-un mod asertiv. În unele ocazii aceasta poate genera așa numitul efect bumerang: subiecții nu numai că pot deveni mai puțin sugestibili și sensibili la tensiune, dar pot adopta o atitudine opusă celeia de comunicare cu interogatorul (reacționează prin rezistență crescută). Gudjonsson argumentează cum se poate întâmpla aceasta în realitate, atunci când suspectii se simt presați prea mult. Consecințele pot fi devastatoare pentru poliție, deoarece instanța tinde să considere astfel de interogatorii inadmisibile.

Tulburări de stress post-traumatic

Au existat mai multe studii efectuate asupra efectului torturilor psihologice (Basoglu, Paker, Ozmen 1994), ce indică faptul că mai mulți supraviețuitori suferă de tulburări de stres post-traumatic. Un studiu efectuat asupra metodelor de interogatoriu ale poliției britanice din Ulster în anii '70 arată că unii pot suferi de PTSD ca rezultat al verificării nevinovăției prin tortură.

Arestarea, detenția și interogatoriul în incinta secțiilor de poliție poate fi extrem de stresant pentru unii. De pildă, Gudjonsson, Clare, Rutter și Pearse au descoperit că 20% dintre suspectii reținuți pentru interogatoriu au înregistrat scoruri anormale la Inventarul de măsurare a anxietății al lui Spielberger. În plus, interviul clinic arată că 1/3 din eșantion aveau o stare psihică anormală care ar fi putut interfera cu abilitatea de a coopera cu interogatorul.

Gudjonsson și MacKeith iau în discuție 2 cazuri în care suspectii au fost traumatizați prin arestarea și interogarea lor. În unele cazuri, umilința de a fi reținut de poliție poate fi suficientă pentru a determina PTSD la indivizii vulnerabili, așa cum este ilustrat de următoarele cazuri. Ambii indivizi, un bărbat și o femeie, erau perfecționiști, iar imaginea lor era foarte mult asociată cu cinstea și corectitudinea. Nici unul nu a fost acuzat de vreun delict de către poliție. Șocul și sentimentul umilinței asociate cu arestul au generat o serie de simptome corespunzătoare PTSD. În alte cazuri, interogatoriul în sine a fost generator de PTSD. De pildă, doi martori care probau un alibi la o crimă au fost supuși presiunilor pentru a altera dovada confirmată de ei, dar au rezistat. Ambii au experimentat probleme majore, cu idei suicidare și alte simptome PTSD care au persistat mai mulți ani.

De ce mărturisesc suspecții?

Gudjonsson comentează pe larg 5 abordări teoretice ale mărturiei.

Este clar că suspecții se confesează de obicei poliției datorită unei combinații de factori psihologici din care se evidențiază 3 grupe mai importante:

- percepția pe care o au suspecții că există dovezi puternice împotriva lor
- nevoia interioară de a mărturisi
- presiunea exterioară precum teama de detenție și de interogatoriu

Recent, Sigurdsson și Gudjonsson (1994) au extins aceste concluzii și au identificat un sub-grup de deținuți care au făcut mărturisiri ca rezultat al obișnuitei dileme a deținutului din timpul interogatoriului datorată situației de co-participant la infracțiune (co-defendant). Unii suspecți au relatat că nu au avut de ales, deoarece erau îngrijorați de faptul că un alt co-participant va mărturisi primul și îi va incrimina. De aceea, acolo unde sunt coparticipanți, se pot confrunta cu dilema amintită, care poate influența mult comportamentul din timpul interogatoriului.

CONCLUZII

Scopul principal al interogatoriului judiciar este obținerea informațiilor pe baza cărora să se stabilească faptele relevante pentru elucidarea și soluționarea cazului. Obținerea unei mărturisiri este o importantă parte a acestuia, cel puțin în UK unde s-a înregistrat o schimbare a accentului față de informațiile generale și față de folosirea interogatoriilor mai puțin coercitive ca rezultat al erorilor judiciare. În plus, odată cu introducerea Police and Criminal Evidence Act în 1986, a crescut protecția legală a suspectilor reținuți la secțiile de poliție.

Americanii, în contrast cu englezii folosesc încă tehnici manipulative și coercitive, procedură care este sancționată legal.

Mărturia este de obicei rezultatul unei combinații de factori. Cel mai important motiv pentru care suspecții mărturisesc este percepția dovezilor pe care poliția le deține împotriva lor. Rolul avocatului este de asemenea, relevant, prezența acestuia în timpul interogatoriului reducând probabilitatea ca suspecții să mărturisească. Cercetări recente arată că majoritatea suspectilor care nu fac mărturisiri nu sunt suspecți principali (prime suspects). Tehnicile manipulative și coercitive sunt legitime atât timp cât rămân corecte și legale. În Anglia ele nu mai sunt considerate astfel. Dacă acest lucru va reduce numărul mărturisilor, rămâne de văzut.